

виникнення ситуації, коли вибрана назва вже зареєстрована як товарний знак, і тоді його власник має право заборонити використовувати навіть його частину як фірмове найменування.

Проблема правового захисту фірмових найменувань і товарних знаків може бути вирішена шляхом приведення у відповідність законодавчих норм про товарні знаки і фірмові найменування, але в теперішній час це питання все ще лишається на стадії доопрацювання.

На даний час в експертній практиці для вирішення спірних питань, пов'язаних із встановленням «схожості до ступеня змішування» фірмового найменування і товарного знака, експерти керуються нормами Закону України «Про захист прав на знаки для товарів і послуг». За своєю суттю це є тимчасовою мірою і для повноцінного та остаточного вирішення означених вище проблем доцільно розробити методичку порівняльних досліджень фірмових найменувань та товарних знаків, що, зважаючи на складність такої роботи, потребує винятково колективних зусиль усіх експертних закладів у галузі інтелектуальної власності.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 № 435–IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003 № 40. Ст. 356.
2. Методика судової експертизи комерційних (фірмових) найменувань : звіт про НДР (заключ.). МЮ України, КНДІСЕ; кер. Г. В. Прохоров-Лукін; викон. : А. В. Андреева та ін. 0110U002834. К., 2011. 78 с.
3. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг : закон України від 15 грудня 1993 № 3689–XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994 № 7. Ст. 36.
4. Методика судово-експертного дослідження знаків для товарів і послуг (торговельних марок): звіт про НДР (заключ.). МЮ України, КНДІСЕ, НДЦСЕПВ, НДІВ АПрНУ; кер. Г. В. Прохоров-Лукін; викон.: А. В. Андреева та ін.; 0108U005823. К. : КНДІСЕ, 2009. 400 с.

УДК 343.98

*Зубач О. І., судовий експерт Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України,
e-mail: zelena1094@gmail.com*

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ АВТОРСЬКОГО ПРАВА ТА СУМІЖНИХ ПРАВ У УКРАЇНІ ЗА СТ. 176 КК УКРАЇНИ

Дана робота присвячена питанню кримінальної відповідальності за порушення авторського права та суміжних прав.

На сьогоднішній день майже всі країни з високорозвинутою ринковою економікою відзначаються високим рівнем освіти, науки і культури, що зумовлює рівень цивілізованості того чи іншого суспільства. Творчий потенціал людини поступово, але неухильно починає домінувати в усіх виробничо-економічних структурах і саме інтелектуальний потенціал людини буде визначати інтенсивні шляхи становлення нової цивілізації.

Зауважимо, що, на жаль, рівень порушень майнових авторських прав в мережі Інтернет (Інтернет-піратство) не знижується в Україні протягом останніх років і залишається одним з найбільш високих у світі, при цьому має місце також тенденція до зростання й інших видів порушень, які стають все більш різноманітними і масовими. Після проведеного останнього кваліфікованого аналізу даної проблеми у нашій державі Міжнародним альянсом інтелектуальної власності були зроблені негативні висновки, які полягають у тому, що Україна продовжує «експортувати піратство, особливо цифрове, в країни ЄС, а також у інші сусідні країни в регіоні» [4].

Значної фінансової шкоди державі завдає широке розповсюдження «інтелектуального піратства», адже завдяки порушенню авторських прав тільки на програмні продукти Україна втрачає більш ніж один млрд. доларів, а це суттєві економічні збитки [7]. Тому неадарма, що злочини у сфері інтелектуальної власності належать до групи економічних злочинів, під якими прийнято розуміти різноманітні з позиції кримінального права суспільно небезпечні діяння, що вчинюються в сфері економіки.

Стосовно необхідності охорони прав інтелектуальної власності існує також думка, що саме патентно-копірайтна монополія уповільнює культурний розвиток, зупиняє людський прогрес і ставить більшість інформаційних та інтелектуальних ресурсів під контроль мультинаціональних корпорацій. Прихильників такої думки можна зустріти у багатьох

країнах. Тим паче, що вони навіть об'єднуються у свої політичні партії. Наприклад, у Швеції є подібна піратська партія «Піратська бухта» (Pirate Bay), яка виступає за легалізацію порушення авторських прав, навіть одержала місце у Європейському парламенті. Але за останніми даними, The Pirate Bay були визнані винними в порушенні авторських прав різних компаній, засуджені до штрафів і тюремного строку [6].

Проблемним питанням є можливість вільного використання авторських творів іншими особами, адже законодавство дозволяє використання їх без згоди автора, але із зазначенням імені автора і джерела запозичення, цитат з опублікованих творів в обсязі, виправданому поставленою метою. Проблемним є саме те, що виправданість обсягу вільного використання чужого твору в кожному конкретному випадку може бути різною і досить важко встановити наявність чи відсутності порушення у цьому відношенні.

Нагадаємо, що відповідно до чинного законодавства України за порушення авторського права передбачено три види відповідальності: цивільно-правова, адміністративна та кримінальна. У даному випадку увага приділяється останній.

У статті 176 Кримінального кодексу України зазначено, що незаконне відтворення, розповсюдження творів науки, літератури і мистецтва, комп'ютерних програм і баз даних, а так само незаконне відтворення, розповсюдження виконань, фонограм, відеограм і програм мовлення, їх незаконне тиражування та розповсюдження на аудіо- та відеокасетах, дискетах, інших носіях інформації, камкординг, кардшейрінг або інше *умисне* порушення авторського права і суміжних прав, а також фінансування таких дій, якщо це завдало матеріальної шкоди у значному розмірі, караються штрафом від двохсот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк [1].

Треба відмітити, що у диспозиції даної статті зазначено про «умисне» порушення даних прав, що тягне за собою виключення покарання за необережне, що, на нашу думку, є недоцільним. Тому існує необхідність внесення зміни у КК України з метою передбачення такої норми.

Потребує кваліфікації злочин вищезазначеної статті за наступними ознаками.

Обов'язковою ознакою такого злочину є *потерпілий*. Ним може бути автор – фізична особа, творчою працею якої створено твір та яка має особисті (немайнові) і майнові права на нього, а в окремих випадках – його правонаступник (наприклад, спадкоємець), а також виконавець – актор (театру, кіно тощо), співак, музикант, диригент, танцюрист або інша особа, яка виконує роль, співає, читає, декламує, грає на музичному інструменті чи будь-яким іншим способом виконує твори літератури або мистецтва, включаючи твори фольклору, а також інші особи, які займаються тією ж творчою діяльністю, у тому числі виконують циркові, естрадні, лялькові номери, виробник фонограм – фізична особа, яка вперше здійснила запис будь-якого виконання або інших звуків на фонограмі [7].

Об'єктом злочину є *авторське право та суміжні права*.

З об'єктивної сторони злочин передбачає суспільно небезпечні дії, їх наслідки у вигляді заподіяння матеріальної шкоди у великому розмірі (визначення цього розміру дається у примітці до ст. 176), а також причинний зв'язок між відповідними діями та їх наслідками. Формами його прояву є: 1) незаконне відтворення творів науки, літератури, мистецтва, комп'ютерних програм і баз даних, виконань, фонограм і програм мовлення; 2) незаконне розповсюдження творів науки, літератури, мистецтва, комп'ютерних програм і баз даних, а також виконань, фонограм і програм мовлення на аудіо- та відеокасетах, дискетах, інших носіях інформації; 3) незаконне тиражування виконань, фонограм і програм мовлення на аудіо- та відеокасетах, дискетах, інших носіях інформації; 4) інше використання чужих творів, комп'ютерних програм і баз даних, об'єктів суміжних прав без дозволу осіб, які мають авторське право або суміжні права.

Предмет злочину у різних формах цього злочину дещо відрізняється. Зокрема, у перших двох і четвертій його формах ним є твір науки, літератури, мистецтва, комп'ютерна програма, база даних, виконання, фонограма і програма мовлення, у третій – тільки виконання, фонограма і програма мовлення [2].

Позитивним доказом того, що дана стаття працює, є вирок Приморського районного суду м. Одеси від 16.04.2015, яким встановлено, що Обвинуваченого, який своїми умисними діями, які проявились у незаконному розповсюдженні аудіовізуальних творів, що завдало матеріальної шкоди у великому розмірі, визнано винним у вчиненні кримінального

правопорушення за ч. 2 ст. 176 Кримінального кодексу України та призначено йому покарання у вигляді 5 (п'яти) років позбавлення волі з конфіскацією та знищенням всіх примірників творів, матеріальних носіїв комп'ютерних програм, баз даних та знарядь і матеріалів, які спеціально використовувались для їх виготовлення [3].

Основними доказами при розгляді даної категорії кримінальних справ, якими користуються суди при винесенні обвинувальних вироків, є висновки комп'ютерно-технічної, судово-економічної, судово-економічної експертизи, а також речові докази, які вилучаються під час санкціонованих обшуків правоохоронними органами у межах досудового розслідування. До таких речових доказів, як правило, належить технічне комп'ютерне обладнання. Що стосується максимально можливої санкції, питання вдосконалення цієї норми залишається відкритим, оскільки сьогодні не знайдено жодного судового рішення, де за порушення авторського права і (або) суміжних прав, вчиненого з використанням телекомунікаційних мереж, судами було застосовано санкцію з реальним відбуванням покарання.

Підкреслимо, що виникає потреба в активізації і дієвості роботи Мінекономрозвитку щодо створення Національного органу інтелектуальної власності, передбаченого Планом пріоритетних дій Уряду на 2017 рік та Концепцією реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні (як центрального органу виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності). При цьому треба розуміти, що підвищення ефективності розв'язання складної проблеми порушень авторського права в Україні залежить від розроблення і впровадження єдиної державної стратегії, у межах якої має відбутися поєднання системних та координованих зусиль фахівців законодавчої, науково-інтелектуальної, правоохоронної та державно-управлінської сфери.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України : від 5 квітня 2001 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 2341–III. Ст. 176.
2. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. URL: <http://pravoznavec.com.ua/books/162/28#chlist>.
3. Судова практика вирішення спорів, пов'язаних із неправомірним використанням об'єктів авторського права та суміжних прав. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang>.
4. Офіційний сайт МАІВ. URL: <http://www.iipa.com>.
5. Питання Міністерства економічного розвитку і торгівлі : постанова Кабінету Міністрів України від 11.05.2017 № 320. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1466864>
6. Шведські інтернет-пірати відновили роботу. URL: https://tsn.ua/nauka_it/shvedski-internet-pirati-vidnovili-robotu-ne-divlyachis-na-zaboronu-sudu.html.
7. Альошина О. І. Щодо питання про порушення авторського права і суміжних прав. *Право і суспільство*. 2011 № 2. С.176.

УДК 343.98:347

*Дзюра О. В., ст. судовий експерт Тернопільського НДЕКЦ МВС України,
e-mail: bereza_ov@ukr.net*

ОСОБЛИВОСТІ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ОБ'ЄКТІВ АВТОРСЬКОГО ПРАВА ТА СУМІЖНИХ ПРАВ

Сьогодні однією з пріоритетних державних завдань є захист об'єктів інтелектуальної власності, що виникає у зв'язку із створенням і використанням об'єктів авторського права. На даний час, ми маємо можливість спостерігати зростання не лише кількості судових експертиз, пов'язаних з об'єктами права інтелектуальної власності, а й актуальності цього напрямку.

Порівняно з іншими видами судових експертиз, судова експертиза у сфері інтелектуальної власності є найбільш динамічною, оскільки її методологічна база ґрунтується винятково на законах, які з плином часу можуть бути замінені, доповнені, скасовані тощо. Особливістю експертних досліджень у цій сфері є те, що експерт не може дійти правильних висновків щодо об'єкта дослідження, якщо досконало не знає законодавчої та нормативно-правової бази, у тому числі міжнародних норм й стандартів, котрих повинна дотримуватися Україна у сфері інтелектуальної власності [2]. Під час проведення зазначених досліджень судові експерти повинні керуватися положеннями як державного, так і міжнародного законодавства.